

توسعه گردشگری شهر طالقان با استفاده شاخص بیوکلیماتیک و سوات

دکتر علی شماعی*

نقیسه آقاجانی**

امیر آقابابایی***

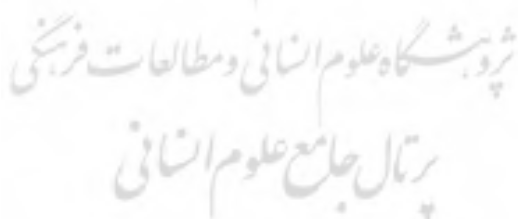
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۳/۰۵

چکیده

گردشگری فرصتی را فراهم ساخته تا هر مقصدی جهت بهره جستن از منافع حاصل از آن را امیدوار سازد. ارزیابی توان محیطی اگر به گونه‌ی شایسته‌ای صورت پذیرد موجب اصلاح طرح‌ها و پیشگیری از بروز ناکامی در توسعه گردشگری می‌شود. شرایط طبیعی و ساختار اجتماعی - فرهنگی شهر طالقان اشکال متنوعی از فضاهای شهری و روستایی به وجود آورده است که هر کدام به لحاظ کارکردهای طبیعی و انسانی از سایر نواحی متمایزند براین اساس تحلیل شرایط اقلیمی برای تعیین تقویم آسایش گردشگری (بهترین زمان) و تدوین استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از پتانسیل‌های شهر امری در خور توجه است. جهت دستیابی به اهداف فوق بانظر سنجی از متخصصان امور شهری و فهرست کردن عوامل داخلی - خارجی با زیر شاخص‌های تفکیک شده (طبیعی، زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، زیر ساختی و گردشگری) با مدل SWOT صورت گرفته است و با اولویت بندی عوامل مذکور استراتژی محافظه کارانه ارائه گردید. و به منظور ارزیابی شرایط اقلیم آسایش از شاخص بیوکلیماتیک TCI و داده‌های اقلیمی ایستگاه سینوپتیک کرج در یک دوره زمانی ۲۰ ساله استفاده گردید، نتایج حاکی از آن است که همه‌ی ماه‌ها به جز ماه ژانویه از شرایط مناسب برای گردشگری خاص برخوردارند.

واژه‌های کلیدی: توسعه گردشگری، شهر طالقان، اکوتوریسم، سوات، تی سی آی

* دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی، shamaiali@yahoo.com

** کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی

*** کارشناس جغرافیا و اقلیم‌شناسی، دانشگاه خوارزمی

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسئله

برای درک ابعاد مختلف گردشگری در شهر باید محیط شهر را به عنوان یک محصول گردشگری در نظر گرفت، که این محصول گردشگری خود ظرفی است که فعالیت‌های انسانی و تسهیلات صنعت گردشگری را در بر می‌گیرد. طبیعت گردی یکی از شاخه‌های گردشگری است که مبتنی بر حفظ و پایداری محیط زیست بوده و تضمین‌کننده توسعه پایدار. گردشگری امروزه به قدری در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها از اهمیت برخوردار شده که اقتصاد دانان آنان را صادرات نامرئی نامیده‌اند. لزوم برنامه‌ریزی در جهت ایجاد تشکیلات کارآمد با تاسیسات و تسهیلات در خور جهانگرد طبیعت پسند نیز قابل انکار می‌باشد (زمردیان، ۱۳۸۲، ۹۹) صنعت گردشگری، علاوه بر عوامل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی عوامل طبیعی نیز نقش مهمی را در توسعه گردشگری و همچنین جذب گردشگری ایفا می‌کند در واقع گردشگر از یک فضای جغرافیایی استفاده می‌کند، این فضا دارای یک ساختار فیزیکی و طبیعی شامل عوامل محیط زیست شناسی طبیعی و همچنین برخی از عواملی که به وسیله‌ی فعالیت انسانها به وجود آمده می‌باشد. بهره برداری از توانها و قابلیت‌های گردشگری و اکوتوریستی در هر منطقه‌ای می‌تواند زمینه‌های پویا و فعال برای توسعه آن منطقه فراهم نماید، از این رو، ارزیابی توان اکوتوریستی و تحلیل قابلیت‌های مزبور به گونه‌های جغرافیایی، ضرورتی ویژه خواهدداشت. امروزه گردشگری یکی از امید بخش‌ترین فعالیت‌هایی است که از آن به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌کنند. در دوران کنونی در پی بروز بحران‌های زیست محیطی، نابودی منابع و ایجاد موانع در راه رسیدن به توسعه پایدار، ضرورت دارد که برنامه‌ها بر اساس شناخت و ارزیابی توان محیطی صورت گیرد تا هم بهره برداری در خور و مستمر از محیط انجام شود و هم ارزش‌های طبیعی محیط حفظ شوند. از این رو پیش از تدوین راهکارهای توسعه و اجرای برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی، بررسی جغرافیایی منطقه و شناخت توان‌های محیطی آن و سپس تعیین توان اکولوژیکی سرزمین برای کاربری‌های مختلف و با هدف بهره برداری مستمر با کمترین تخریب و حفظ محیط زیست، ضرورتی اجتناب ناپذیر است. ایران کشوری با جاذبه‌های فراوان می‌باشد. غنای جاذبه‌ها در ایران موجب شده است که آن را جها نی در یک مرز بنامند. جاذبه‌های ایران آن قدر متنوع است که تقریباً برای هر گردشگری انگیزه کافی برای سفر بدین کشور را به وجود می‌آورد (نصیری‌زاده و توتونچی، ۱۳۸۲؛ ۲۱۴) اما مطابق آمار سازمان جهانی گردشگری، ایران از نظر تعداد فقط ۰/۹ درصد و از درآمدهای گردشگری جهان فقط ۰/۰۶ درصد را به خود اختصاص داده است. این نکته با توجه به توانایی‌های گردشگری و به ویژه نوع شهری آن رقم بسیار اندکی است. در این راستا شهر طالقان دارای سابقه فرهنگی-تاریخی غنی و برخوردار از مناظر و چشم اندازهای طبیعی دارای پتانسیل بالا برای جذب گردشگران داخلی و

خارجی است که می‌تواند با برنامه ریزی اصولی و مناسب و شناسایی توان‌ها و محدودیت‌های گردشگری آن، نقش مؤثری در توسعه ی این منطقه و در نتیجه توسعه ی ملی و تنوع بخشی به اقتصاد ملی داشته باشد.

۱-۲ ضرورت انجام پژوهش

صنعت گردشگری در حال تبدیل شدن به بزرگترین و پردرآمدترین صنعت دنیاست (unwto, ۲۰۰۸) گردشگری شهری به عنوان یکی از شیوه‌های رشد و توسعه مقولات مختلف اقتصادی، اجتماعی در اکثر کشورها مورد توجهی خاص قرار گرفته است به نحوی که یکی از راهبردهایی که به تازگی در اغلب کشورهای جهان در زمینه رشد اقتصادی، کاهش نرخ بیکاری، تولید درآمد ارزی و کاهش نابرابری‌های شغلی میان مناطق مورد توجه خاص قرار گرفته است. در عرصه نوین جهانی، تنوع بخشیدن به اقتصاد و افزایش شاخصهای توسعه انسانی، رفع مشکلات ناشی از صنعتی شدن و آلودگی بیش از حد استاندارد شهرها، افزایش بهره‌وری و کارآمدی نیروی انسانی، اشتغال‌زایی، تعامل فرهنگها و حفظ محیط زیست و در مجموع، توسعه پایدار از دغدغه‌هایی است که جهان امروز با آن روبه‌روست و هریک از کشورها در هر سطحی از توسعه در تلاش هستند تا پاسخ لازم به این مسائل را بیابند. در این میان کشورهایی که به تنوع بخشی اقتصادی روی آورده‌اند و می‌خواهند خود را از اقتصاد تک پایه‌ای برهاند و در جستجوی شناخت ظرفیتها یا خلق مزیت‌های نوین توسعه هستند، بسیار موفق‌تر از دیگر جوامع بوده‌اند. یکی از این مؤلفه‌ها گسترش صنعت گردشگری است که اغلب کشورهایی که به لحاظ موقعیت مکانی از این مزیت‌ها بهره‌مند هستند، آن را در برنامه توسعه ملی خود گنجانیده‌اند تا از این طریق بتوانند فرایند توسعه ملی خود را تسریع و تکامل ببخشند (شمس‌الدینی، ۱۳۸۹: ۸) ایران جزء ده کشور اول جهان از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و جز پنج کشور اول جهان از نظر تنوع و گردشگری می‌باشد این در حالیست که از لحاظ جذب گردشگری تقریباً در رده‌های آخر جهان قرار گرفته است. طبق آمار سال ۲۰۰۲ سازمان جهانی گردشگری (WTO) فقط ۲۴ درصد از تعداد از درآمدهای گردشگری دنیا اختصاص به ایران دارد (اسماعیلی، و دیگران ۱۳۸۹، ۲) لذا داشتن دیدی روشن از پهنه‌های گردشگرپذیر جغرافیایی نقش بسزایی در مدیریت و برنامه‌ریزی‌های توریسمی و نیز افزایش تقاضای گردشگران منطقه خواهد داشت (شکیبا، ۱۳۸۲، ۳۴) شرایط طبیعی - مورفولوژیک - عناصر اقلیمی همراه با ساختار اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی شهر طالقان اشکال گوناگون و متنوعی از فضاهای شهری و روستایی به وجود آورده‌اند که هر کدام به لحاظ کارکردهای طبیعی و انسانی از سایر نواحی متمایزند پس با توجه به موارد فوق ارزیابی و تحلیل شرایط اقلیمی و تعیین اقلیم آسایش

گردشگری شهر و تدوین استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از امکانات و پتانسیل‌های گردشگری شهر موجود در شهر حائز اهمیت می‌باشد.

۱-۳- اهداف پژوهش:

- شناسایی پتانسیل‌های گردشگری شهر طالقان
- شناسایی موانع توسعه گردشگری شهر طالقان از طریق استفاده صحیح و نظام‌مند از توانایی‌های گردشگری موجود در منطقه جهت تبدیل شهر طالقان به یکی از مراکز گردشگری استان
- کمک به توسعه عناصر و اجزای تشکیل دهنده سیستم گردشگری به ویژه جاذبه‌های محیطی موجود در منطقه
- شناسایی و تحلیل عوامل موثر در توسعه گردشگری شهر طالقان
- تدوین استراتژی توسعه گردشگری
- تعیین تقویم گردشگری برای شهر طالقان

۱-۴- پیشینه پژوهش

مطالعاتی که در زمینه گردشگری در گذشته حائز اهمیت بوده است در سه بخش عمده تقسیم می‌شود؛ (۱) مطالعات شناخت و معرفی مکان‌های دیدنی، (۲) مطالعاتی که گردشگری و تاثیرات آن را بررسی می‌کند (۳) مطالعاتی که به صورت تخصصی در رشته‌های فرعی اما در دهه ۱۹۹۰ در راستای پارادایم توسعه پایدار، رویکردهای سنتی توسعه گردشگری به چالش کشیده و با تاکید همزمان بر پیامدهای مطلوب و نامطلوب گردشگری، حرکت از گردشگری انبوه به سوی رویکرد توسعه پایدار گردشگری آغاز شد

(Jurowski, U. & Williams, ۱۹۹۷, ۳-۳). رویکرد توسعه پایدار گردشگری، یک جابجایی از رویکردهای سنتی اقتصاد نئوکلاسیک در زمینه توسعه گردشگری، به یک رویکرد کلی‌نگرتر (سیستمی‌تر) را نشان می‌دهد که در این رویکرد، نه تنها نیازهای بازار مورد توجه است بلکه نیازهای جامعه و محیط زیست طبیعی نیز مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرد (Hawkes & Williams, ۱۹۹۳). بنا به تعریف سازمان جهانی جهانگردی، توسعه پایدار گردشگری، فرآیندی است که با کیفیت زندگی میزبانان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و به همان نسبت با حفاظت منابع محیط طبیعی و انسانی در ارتباط است. (Hunter & Green, ۱۹۹۵, ۲۲)

مطالعات خارجی

کرچر در پژوهشی در سال ۱۹۹۳ اصول گردشگری پایدار را این چنین مطرح ساخته است: استفاده پایدار از منابع؛ کاهش مصرف انرژی و جلوگیری از اتلاف آن؛ حفظ تنوع؛ صنعت گردشگری و برنامه ریزی؛ حمایت از نظام اقتصاد محلی؛ مشارکت اجتماعات محلی؛ مشاوره با افراد ذینفع و عامه مردم؛ آموزش خدمه؛ بازاریابی صنعت گردشگری و انجام تحقیقات مستمر پیرامون توسعه گردشگری است (MC Kercher, ۱۹۹۳, pp ۶-۱۷).

بوکلی در سال ۱۹۹۹ در پژوهشی برای هر منطقه جغرافیایی ظرفیت برد گردشگری تعریف کرده است. ایشان ظرفیت برد گردشگری را این چنین تعریف کرده است "تعدادی از بازدید کنندگان که هیچ‌گونه تخریب یا تغییر اکولوژیکی غیر قابل برگشت را برای یک اکوتوریسم در درون یک ناحیه تولید نمیکنند. یا حداکثر سطحی از استفاده تفرجگاهی است در قالب تعداد و فعالیتهایی که میتواند توسط یک ناحیه یا یک اکوسیستم قبل از کاهش غیر قابل قبول یا غیر برگشت پذیر در ارزش‌های اکولوژیکی رخ می‌دهد" (Papageorgiou and Brotherton, ۱۹۹۹, p۲۷۱).

مطالعات داخلی

اکوتوریسم در سطح ایران نیز از دیرباز مورد توجه بوده است. دکتر شکویی در کتاب جغرافیای جهانگردی، رابطه میان وقت‌گذرانی انسان و محیط طبیعی را وظیفه علم جغرافیا میداند.

تقوایی و همکاران (۱۳۸۸) نقش و جایگاه برنامه ریزی چندبعدی را در توسعه گردشگری و اکوتوریسم منطقه طبرس بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان از آن دارد که برنامه ریزی چندبعدی نقش مؤثری در توسعه و ساماندهی گردشگری منطقه خواهد داشت و رفع محرومیت و بهره‌گیری از پتانسیل‌های متنوع و متعدد منطقه خرو طبرس جز با نگرش همه‌جانبه و برنامه‌ریزی چندبعدی میسر نخواهد شد.

نوری و نوروزی آوارگانی (۱۳۸۶) در ارزیابی توان محیطی برای توسعه توریسم در دهستان چغاخور چنین نتیجه گرفته‌اند که منطقه نامبرده دارای توان‌ها و منابع متنوع محیطی و پدیده‌های طبیعی و انسانی جاذب گردشگری است. این بررسی نشان می‌دهد تمامی سطح منطقه برای توسعه توریسم (شامل تفرج گسترده و تفرج متمرکز) از توان بالایی برخوردار است.

فانی ثانی (۱۳۸۲) در پایان نامه خود با عنوان بررسی توسعه اکوتوریسم را در دو بخش مطالعات اکولوژیک و اقتصادی اجتماعی منطقه بر اساس مطالعات پرسشنامه ای انجام داده است. نتایج حاصل از این بررسی نشان داده است که با توجه به بالا بودن سطح آبهای زیرزمینی منطقه و همچنین دارا بودن خاک هیدرومورف این منطقه برای توسعه توریسم به صورت متمرکز مناسب نیست اما با اتخاذ تدابیری مانند زدن تریل در منطقه و ... می‌توان با دسترسی به

قسمتهایی با چشم اندازهای زیبا در منطقه، اکوتوریسم را به صورت گسترده و غیر متمرکز در منطقه توسعه داد.

مبینی (۱۳۸۲) در طرح بررسی و ارزیابی پدیده‌های طبیعی جاذب گردشگر اکوتوریسم در استان یزد به شناخت و معرفی پدیده‌ها و مکان‌های طبیعی و زیست - محیطی جاذب گردشگری در سطح استان پرداخته و نتایج این پژوهش حاکی از اهمیت و نقش گردشگری در توسعه پایدار استان است.

علیزاده (۱۳۸۲) نشان می‌دهد که توسعه گردشگری در این بخش مشکلات زیست محیطی را به وجود آورده است. از میان تأثیرات منفی گردشگری در این بخش می‌توان به آلودگی آب و خاک و هوا، و نابودی گیاهان و جانوران اشاره کرد.

۵-۱- سوالات پژوهش

- آیا شهر طالقان از قابلیت‌های لازم برای توسعه گردشگری و تبدیل شدن به یکی از مراکز گردشگری استان برخوردار است؟
- استراتژی‌های اصلی و لازم برای توسعه گردشگری شهر کدامند؟
- آیا وضعیت اقلیمی شهر موانعی برای توسعه شهر ایجاد می‌کند؟

۶-۱- روش تحقیق

این تحقیق به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ روش از نوع توصیفی-تحلیلی است. هدف این تحقیق، ارزیابی استراتژیک ظرفیتهای توسعه گردشگری در طالقان است. فرایند ارزیابی بر اساس رویکرد استراتژیک و در پیوند با رویکرد توسعه پایدار گردشگری صورت خواهد گرفت. تحقیق حاضر در پی یافتن: نقاط قوت و ضعف محدوده مورد مطالعه در راستای توسعه پایدار گردشگری - فرصتها و تهدیدهای محدوده مورد مطالعه در راستای توسعه پایدار گردشگری - نقش کدامیک از عوامل استراتژیک اعم از عوامل درونی یا بیرونی در وضعیت فعلی بخش گردشگری طالقان قوی تر خواهد بود - مجموعه استراتژی‌های مطلوب در راستای توسعه پایدار گردشگری طالقان به ترتیب اولویت کدامند که از طریق و بررسی اسناد حاصل از طرح‌های پژوهشی، عمرانی، اجرایی و گزارش‌های مستند ارگانها و سازمانهای مربوطه، داده‌ها و اطلاعات پایه جمع‌آوری و طبقه‌بندی شدند. سپس در راستای سوالات و هدف تحقیق از مدل SWOT به منظور شناسایی، طبقه‌بندی و تحلیل عوامل استراتژیک محیط درونی و بیرونی استفاده شده است و همچنین بررسی شرایط اقلیمی و تاثیر آن بر روند گردشگری طالقان صورت گرفته است که از داده‌های هواشناسی ایستگاه سینوپتیک دانشکده کشاورزی کرج در

یک دوره آماری ۲۰ ساله (۲۰۱۰-۱۹۹۰) به صورت میانگین ماهانه استفاده شده است. روش ارزیابی شرایط اقلیمی برای گردشگران شاخص اقلیمی گردشگری (TCI) می‌باشد.

۷-۱ محدودده مورد مطالعه

طالقان یکی از شهرهای مهم ساوجبلاغ است که منطقه نمونه گردشگری درون آن واقع می‌باشد. این شهر با مختصات جغرافیایی ۵۰ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۸ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی در قسمت شمال غربی شهرستان ساوجبلاغ و در ناهمواری‌های رشته کوه البرز جای گرفته است و جزء مناطق کوهستانی محسوب می‌شود از نظر تقسیمات سیاسی این شهر از سه دهستان بالا طالقان، میان طالقان و پایین طالقان و ۸۵ آبادی تشکیل شده است که اکثر آبادی‌ها در اطراف و امتداد رودخانه طالقان رود استقرار یافته‌اند. در این میان دهستان میان طالقان بیشترین تراکم آبادی‌ها را به خود اختصاص داده است. جمعیت شهر طالقان، ۳۴۱۶ نفر بوده است که از این تعداد، ۱۸۱۴ نفر را مرد و ۱۶۰۲ نفر را زنان تشکیل داده‌اند، یا به عبارتی دیگر، ۵۳/۱ درصد را مردان و ۴۶/۹ درصد را زنان تشکیل داده‌اند این شهر علاوه بر جاذبه‌های طبیعی که شامل (اقلیم و آب و هوای منطقه، دریاچه‌ها، رودها و رودخانه‌ها و چشمه‌ها، رشته کوه‌ها و قلعه‌ها، غارها و دخمه‌ها، مناظر زیبا، دره‌ها و چشم اندازه‌های دیدنی، پوشش گیاهی، گونه‌های جانوری) دارای منابع و جاذبه‌های فرهنگی و اماکن باستانی، تاریخی نیز در دل خود جای داده است.

نقشه شماره ۱: موقعیت شهرستان طالقان

۸-۱) مبانی نظری پژوهش:

• چهار رویکرد اصلی در خصوص گردشگری عبارتند از:

۱- دیدگاه رشد‌گرا: در این رویکرد از گردشگری به مثابه اهرم و ابزاری برای بهبود شاخصهای اقتصادی یک جامعه یاد می‌شود. ۲- دیدگاه فیزیکی - در این دیدگاه گردشگری به عنوان یک پدیده فضائی و منبع مورد استفاده در ساماندهی فضاها، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. ۳- دیدگاه اجتماعی: در این دیدگاه گردشگری به مثابه پدیده‌ای برای کشف بهبود شرایط زیستی جوامع عنوان می‌شود. ۴- دیدگاه پایدار: در این دیدگاه گردشگری به مثابه ابزاری توانمند در راستای اجرای سیاست‌های توسعه پایدار مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. دهه ۱۹۸۰، به دنبال گزارش‌های متعدد تهیه شده توسط صدها محقق، کارشناس دولتی و دانشگاهی و نهضت طرفداران محیط زیست، رویکردهای توسعه گردشگری و دولتها به چالش کشیده شدند و به منظور بازساخت چارچوب سنتی توسعه گردشگری و همسویی با رویکرد توسعه پایدار، به شکلی که الزامات و استانداردهای جدید طرفداران محیط زیست و پایداری یک سطح بهینه از منافع اقتصادی - اجتماعی را تأمین کند، تحت فشار قرار گرفتند (Choi, ۲۰۰۳, p. ۷۷)، بدین شکل از دهه ۱۹۹۰، حرکت از گردشگری انبوه به سوی رویکرد توسعه پایدار گردشگری آغاز شد.

(Jurowski, Uysal & Williams, ۱۹۹۷, p. ۳) و مفهوم توسعه پایدار وارد ادبیات گردشگری شد. علاوه بر آن سازمان جهانی گردشگری به نقش این صنعت در توسعه، در اعلامیه مانیل اشاره کرده است. گردشگری جهانی می‌تواند در ساخت یک اقتصاد بین‌المللی جدید که می‌تواند در کمک به از بین بردن فاصله اقتصادی بزرگ بین کشورهای توسعه یافته و کمتر توسعه یافته و در ایجاد سرعت یکنواخت پیشرفت و توسعه اقتصادی و اجتماعی به خصوص در کشورهای در حال توسعه نقش مهمی ایفا کند بر این اساس بود که انتونی و انریکز ساویناک، دبیر کل سازمان جهانی گردشگری (۱۹۹۵) گردشگری را به عنوان نیروی محرکه توسعه جهانی معرفی کرد (گوهریان، کتابچی ۱۳۸۴-۲۳۳) با داشتن چنین سرعت بالا و دائمی رشد در صنعت گردشگری و سهم اقتصادی بزرگ آن در جهان، می‌توان گفت عجیب نیست که این صنعت در عمل و در حوزه آکادمیک به عنوان یکی از ابزارهای موثر رسیدن به توسعه محسوب شود. به همین دلیل است که حتی در کشورها و مناطق کمتر توسعه یافته و یا توسعه یافته در جهان، گردشگری یکی از عناصر مهم استراتژی‌های توسعه می‌باشد (جنکینز، ۱۹۹۱: ۶۴)

• داده‌ها و بحث (مربوط به مدل TCI)

شاخص TCI مشتمل بر ۷ پارمتر اقلیمی است که عبارت‌اند از میانگین حداکثر دما، میانگین دما، میانگین حداقل رطوبت نسبی، میانگین رطوبت نسبی، مجموع بارش، میانگین ساعات آفتابی و میانگین سرعت باد است. شاخص مذکور دارای ۵ زیر شاخص به شرح جدول

شماره (۱) می باشد که از ترکیب ۷ پارمتر اقلیمی اشاره شده بدست می آید (گندمکار، ۱۳۸۹، ۱۰۳)

جدول شماره (۱) زیر شاخص های TCI و میزان امتیاز آنها

شاخص	متغیر های اقلیمی ماهانه	تاثیر روی گردشگری	وزن متغیر در معادله
CID	میانگین حداکثر دمای روزانه و حداقل رطوبت نسبی	نشان دهنده آسایش حرارتی در حالی که گردشگران بیشترین فعالیت را دارند	۴۰
CIA	میانگین دما و میانگین رطوبت نسبی	نشان دهنده آسایش حرارتی میانگین دما و میانگین رطوبت نسبی در ۲۴ ساعت (ساعت استراحت و فعالیت)	۱۰
Rain(r)	مجموع بارش	موثر بر فعالیتهای گردشگری مجموع بارش که در محیط باز صورت می گیرد	۲۰
Sunshine (s)	تعداد ساعات آفتابی	تعداد ساعات آفتابی در دمای بالا باعث سوختگی شدید می شود	۲۰
Wind(w)	میانگین سرعت باد	میانگین سرعت باد اثر منفی دارد ولی در بیشتر اوقات اثر مثبتی بر آسایش گردشگران دارد. با توجه به دما اثر مثبت یا منفی بر روی گردشگران دارد، در هوای گرم گردشگران را خنک می کند و لی در سرا باعث ناراحتی می شود	۱۰

منبع (Uniczkowski, ۱۹۸۵)

CID و CIA شاخص آسایش در TCI به شمار می روند که میزان آنها از نمودار سایکرومتری که در آن استاندارد آسایش گرمایی اشرا ترسیم شده است به دست می آید. (ابراهیمی، ۱۳۸۴، ۹۵)

شاخص اقلیم توریست (TCI) از فرمول ریز بدست می آید.

$$TCI = 2[(4 \times CID) + CID + (2 \times R) + (2 \times s) + w]$$

تمام زیر شاخص های مورد استفاده در TCI طیفی از رتبه ۵ (مطلوب) تا ۳ (بی نهایت نامطلوب) را به خود اختصاص می دهند. در نهایت پس از محاسبه TCI برای تمام ماه های سال، ارزش های بدست آمده از این شاخص ها دامنه ای از ۳۰- تا ۱۰۰ را شامل می شوند که امتیاز ۱۰۰ به عنوان شرایط ایده آل برای گردشگری و ۳۰- شرایط غیر ممکن برای گردشگری به حساب می آید. بنا بر این شاخص اقلیم توریست TCI به ۱۰ مقیاس کیفی تقسیم می شود که در جدول شماره (۲) ارائه شده است. در نهایت منبع اقلیم توریست هر ناحیه به ۶ توزیع سالانه تقسیم می شود. در واقع این ۶ توزیع از یک اقلیم مطلوب برای گردشگری ($TCI > 80$) برای هر ماه سال و یک اقلیم ضعیف برای گردشگری ($TCI < 40$) در سراسر طول سال متغیر می باشد. (اسکات، ۲۰۰۴)

جدول شماره (۲) ارزش‌های کیفی شاخص اقلیم توریست TCI

ارزش توصیفی TCI	ایده آل	عالی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	ناچیز حاشیه‌ای	نامناسب	بسیار نامناسب	هی نهایت نامناسب	غیر ممکن
متیاز TCI	۹۰ تا ۱۰۰	۸۰ تا ۹۰	۷۰ تا ۷۹	۶۰ تا ۶۹	۵۰ تا ۵۹	۴۰ تا ۴۹	۳۰ تا ۳۹	۲۰ تا ۲۹	۱۰ تا ۱۹	۰ تا ۹

منبع: (Uniczowski, ۱۹۸۵)

در این بخش با استفاده از آمار ایستگاه هواشناسی موجود در کرج پنج زیر شاخص TCI برای هر یک از ماه‌های سال در طول دوره‌ی آماری (۲۰۱۰-۱۹۹۰) محاسبه شده است. (قابل ذکر است که تمامی پارامترها به صورت میانگین ماهانه در این شاخص استفاده می‌شوند.

جدول شماره (۳) میزان ۵ زیر شاخص TCI برای هر یک از ماه‌های سال در شهرستان طالقان

زیر شاخص	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUNE	JULY	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
CID	۱/۱	۱/۷۵	۲/۵	۳/۱	۴/۷	۱/۱	۰	۰	۲	۴/۵	۲/۲	۱/۷۵
CIP	۰/۵	۱/۱	۱/۸	۲/۳	۳/۱	۵	۴	۴	۵	۲/۵	۲/۲	۱/۳
Rain(R)	۴/۵	۴/۵	۲/۵	۴	۴/۵	۵	۵	۵	۵	۵	۴/۵	۴
Sun shine(s)	۲/۵	۳	۳	۲/۵	۴/۵	۵	۵	۵	۵	۴	۳	۲/۵
Wind(w)	۵/۱	۵/۳	۵/۳	۵/۲	۵/۴	۵/۲	۴/۵	۴	۳/۴	۳/۱	۳/۱	۳/۶

منبع: نگارندگان

کیفیت اقلیم گردشگری در شهر طالقان:

جهت دستیابی به نتیجه‌ی نهایی مدل TCI مشخص نمودن بهترین ماه اقلیمی برای گردشگران در شهر طالقان، داده‌های جدول شماره ۳ در فرمول زیر جای‌گذاری شده است که در نهایت میزان یا ارزش شاخص TCI برای هر ماه محاسبه شده است.

$$TCI = 2[(4 \times CID) + CID + (2 \times R) + (2 \times s) + w] = ?$$

$$JAN = 2[(4 \times 1.1) + 1.1 + (2 \times 4.5) + (2 \times 2.5) + 5.1] = 48$$

$$FEB = 2[(4 \times 1.75) + 1.1 + (2 \times 4.5) + (2 \times 3) + 5.3] = 56.8$$

$$MAR = 2[(4 \times 2.5) + 1.8 + (2 \times 3.5) + (2 \times 3.5) + 5.3] = 60.2$$

$$APR = 2[(4 \times 3.1) + 2.3 + (2 \times 4) + (2 \times 3.5) + 5.2] = 69.8$$

$$MAY = 2[(4 \times 4.7) + 3.1 + (2 \times 4.5) + (2 \times 4.5) + 5.4] = 90.4$$

$$\begin{aligned}
 JUNE &= 2[(4 \times 1.1) + 5 + (2 \times 5) + (2 \times 5) + 4.2] = 67.2 \\
 JULY &= 2[(4 \times 0) + 4 + (2 \times 5) + (2 \times 5) + 4.5] = 57 \\
 AUG &= 2[(4 \times 0) + 4 + (2 \times 5) + (2 \times 5) + 4] = 56 \\
 SEP &= 2[(4 \times 2) + 5 + (2 \times 5) + (2 \times 5) + 3.4] = 72.8 \\
 OCT &= 2[(4 \times 4.5) + 2.5 + (2 \times 5) + (2 \times 4) + 3.1] = 83.2 \\
 NOV &= 2[(4 \times 2.2) + 2.2 + (2 \times 4.5) + (2 \times 3) + 3.1] = 58.2 \\
 DEC &= 2[(4 \times 1.75) + 1.3 + (2 \times 8) + (2 \times 2.5) + 3.6] = 49.8
 \end{aligned}$$

حال برای بدست آوردن کیفیت نهایی شاخص گردشگری از جدول شماره (۲) که ارزش توصیفی TCI را برای هر میزان مشخص کرده استفاده شده است.

جدول شماره (۴) وضعیت شاخص گردشگری شهر طالقان

وضعیت	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUNE	JULY	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
	ناچیز حاشیه‌ای	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	ایده آل	خوب	قابل قبول	قابل قبول	خیلی خوب	عالی	قابل قبول	قابل قبول

منبع: نگارندگان

- داده‌های بحث مربوط به (برنامه‌ریزی راهبردی یا استراتژیک (SWOT)) ابزار تحلیلی SWOT یکی از روش‌های اساسی جهت ایجاد نظم و مناسبات ویژه بین مسائل استراتژیک است و از بهترین تکنیکها برای تحلیل و هدایت محیط محسوب می‌شود این روش یک ابزار عمومی هم برای تحلیل (محیط درونی) نقاط قوت و ضعف و هم تحلیل (محیط بیرونی) فرصت‌ها و تهدیدها است و رویکردی سیستماتیک به مسئله است که در موقعیتهای تصمیم‌گیری کمک میکند (Mc Doland, ۱۹۹۳, p۱۴۳; Wheelen & Hunger ۱۹۹۵, p ۵۸).
 مهمترین عوامل محیط درونی و بیرونی که می‌توانند بر آینده یک فعالیت تأثیر داشته باشند، به‌عنوان عوامل استراتژیک مطرح اند، که در تحلیل، SWOT به صورت خلاصه و جمع بندی شده لیست می‌شوند (Kajanus, ۲۰۰۱, p۱۸۵; Kajanus et al, ۲۰۰۴, P.۴۹۹).
 استفاده از ابزار آنالیز درونی و بیرونی، تجزیه و تحلیل شد. در این مدل به هریک از عوامل استراتژیک به تفکیک عوامل درونی و بیرونی دو نوع امتیاز اختصاص داده می‌شود. ابتدا به هر عامل با توجه اهمیت آن از صفر تا یک امتیاز داده می‌شود به طوری که جمع عوامل در هر طبقه (درونی و بیرونی) یک شود. سپس مجدداً به هریک از عوامل با توجه میزان اثر گذاری و جذابیت در راستای هدف تحقیق امتیازی از ۱ تا ۴ داده می‌شود. حاصل ضرب دو ستون امتیاز و وزن عوامل در ستونی به نام وزن نهایی نوشته می‌شود.

جدول شماره (۵): ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژیها

ماتریس SWOT	نقاط قوت S	نقاط ضعف W
فرصتها O	استراتژیهای SO	استراتژیهای WO
تهدیدها T	استراتژیهای ST	استراتژیهای WT

منبع: (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵: ۹)

تعیین استراتژیهای کوتاه مدت و بلند مدت

برای شهر طالقان شاخص‌های طبیعی-جغرافیایی، زیست محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، زیرساختی، گردشگری را به طور جداگانه جداول و تحلیل‌ها از طریق مدل SWOT به شرح زیر صورت گرفته است:

جدول شماره (۶): نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای طبیعی-جغرافیایی

عوامل طبیعی - جغرافیایی	
نقاط قوت	چشم انداز بسیار زیبای کوهستانی منطقه
	برخورداری از چشم اندازهای زیبای طبیعی
	برخورداری منطقه از سه ناحیه کوهپایه ای، دشتی و کوهستانی
	برخورداری منطقه از اقلیم مناسب (اقلیم مدیترانه‌ای و اقلیم نیمه مرطوب معتدل)
	وجود پوشش گیاهی متنوع
نقاط ضعف	وجود زیستگاه‌های متعدد و متنوع (جنگلی، کوهستانی، صخره‌ای، کوهپایه‌ای و تپه ماهوری) و به تبه آن تنوع حیات جانوری
	عدم محدودیت اقلیمی در رابطه با ساخت و ساز
	وجود آسایش فیزیکی به لحاظ مؤلفه‌های اقلیمی
	وجود کوه‌های مرتفع با بیش از ۴۰۰۰ متر ارتفاع
	فصلی بودن فعالیت‌های گردشگری به دلیل شرایط آب و هوایی منطقه
فرصت‌ها	پوشش مرتعی محدود منطقه
	طولانی بودن دوره سرما
تهدیدها	خطر انقراض گونه‌های جانوری
	همجواری با شهرها و مراکز بزرگ جمعیتی
	شرایط مساعد اقلیمی به عنوان یکی از مهمترین قابلیت‌های توسعه فعالیت‌های گردشگری
	سابقه لرزه خیزی منطقه و وجود گسل‌های شناخته شده در منطقه که دارای پتانسیل لرزه‌زایی و ایجاد دگر شکلی هستند
	خطر وقوع سیل و همچنین پتانسیل بالای منطقه به لحاظ وقوع سایر بلایای طبیعی
	قرار گرفتن این منطقه در طبقه ارتفاعی بالای ۱۸۰۰ متر

منبع: نگارندگان

جدول شماره (۷) نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای زیست محیطی

عوامل زیست محیطی	
نقاط قوت	حفاظت از منابع طبیعی و زیست محیطی
	افزایش آگاهی مردم نسبت به محیط زیست و حفاظت از آن
نقاط ضعف	بهسازی محیط زیست و چشم اندازهای محیط طبیعی
	پایین بودن سطح آگاهی‌های زیست محیطی مردم منطقه
فرصت‌ها	شکندگی محیط
	در نظر نگرفتن ملاحظات زیست محیطی و ضوابط اقلیمی به هنگام ساخت و سازها در منطقه
تهدیدها	نگرش مثبت مسئولان ذی ربط در رابطه با حفاظت از منابع طبیعی و توجه به مسایل زیست محیطی
	افزایش آگاهی‌های زیست محیطی و توجه به منابع محیطی در صورت توسعه گردشگری و ورود گردشگران
تهدیدها	پایین بودن سطح آگاهی‌های زیست محیطی گردشگران در زمینه حفاظت از محیط زیست
	تخریب محیط زیست و باغات منطقه توسط گردشگران
	ایجاد آلودگی هوا و گرد و غبار در اثر تردد خودروهای گردشگران
	ایجاد آلودگی صوتی در اثر تردد خودروهای گردشگران
	هجوم کنترل نشده به قلمرو حیات جانوری منطقه

منبع: نگارندگان

جدول شماره (۸): نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای اجتماعی - فرهنگی

عوامل اجتماعی - فرهنگی	
نقاط قوت	وجود همگنی اجتماعی، فرهنگی، قومی و مذهبی در سطح منطقه
	عدم برخورد فیزیکی مردم محلی با گردشگران
	بالا بودن نرخ باسوادی در منطقه (۸۵ درصد)
	وجود دیدگاه مثبت مردم محلی در رابطه با پذیرش و استقبال از گردشگران
نقاط ضعف	پایین بودن متوسط بعد خانوار (۳،۵)
	برخوردارانی منطقه از امکانات بهداشتی و درمانی مناسب
	وضعیت مطلوب منطقه به لحاظ خدمات انتظامی و امنیتی
	عدم استفاده از پتانسیل‌های اجتماعی و فرهنگی منطقه
فرصت‌ها	عدم وجود امکانات مناسب برای ارتقاء و ارائه محصولات فرهنگی (صنایع دستی و ...)
	بهره‌گیری از فرصت‌های موجود جهت ارائه و معرفی فرهنگ منطقه و محصولات بومی به گردشگران
تهدیدها	آشنایی با سایر فرهنگ‌ها و ویژگی‌های اجتماعی سایر اقوام و ملت‌ها
	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید با برنامه ریزی در جهت توسعه گردشگری
تهدیدها	تأثیرپذیری ساکنین منطقه از الگوهای رفتاری و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی گردشگران
	آسیب‌پذیری ساختارهای فرهنگی بومی در صورت توسعه بدون برنامه فعالیت‌های گردشگری
	تغییر سیما و بافت منطقه و همچنین امکان تخریب اماکن تاریخی و قدیمی در اثر گسترش ساخت و سازهای جدید (متأثر از توسعه گردشگری)

منبع: نگارندگان

جدول شماره (۹): نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای اقتصادی

عوامل اقتصادی	
وجود معادن نمک، سنگ‌های تزئینی، سرب، مس و ... در منطقه طالقان	نقاط قوت
وجود نیروی انسانی فراوان در منطقه	
وجود منابع آبی فراوان در منطقه	
وجود محصولات کشاورزی، دامی، گیاهان دارویی، صنایع دستی و ...	
اقلیم و آب و هوای مناسب برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی (کشاورزی، دامداری و ...)	نقاط ضعف
عدم استفاده از پتانسیل‌های اقتصادی منطقه (وجود معادن، منابع آبی فراوان، پتانسیل‌های گردشگری و ...)	
عدم استفاده از پتانسیل‌های فرهنگی و طبیعی در رونق اقتصادی منطقه	
درصد بیکاری در سطح منطقه	
درصد پایین شاغلان بخش اقتصادی	فرصت‌ها
به وجود آمدن فرصت‌های شغلی جدید با رشد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه	
گرایش فعالیت‌های اقتصادی بر پایه توسعه گردشگری	
دسترسی مناسب منطقه به بازارهای بزرگ	تهدیدها
تهدیدها و آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های اقتصادی	
تحلیل رفتن و در معرض نابودی قرار گرفتن منابع منطقه	

منبع: نگارندگان

جدول شماره (۱۰): نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای زیرساختی

عوامل زیرساختی	
دسترسی مناسب درون منطقه‌ای	نقاط قوت
دارا بودن امکانات و زیرساخت‌های اولیه برای توسعه فعالیت‌های گردشگری	
وجود زیرساخت‌های اولیه در جاذبه‌های گردشگری منطقه	
وجود تأسیسات و مراکز اقامتی (اعم از هتل، مسافرخانه، خانه معلم و ...) در منطقه	
وجود تأسیسات و مراکز پذیرایی (رستوران، کباب‌پزی و ...) در منطقه	نقاط ضعف
عدم برخورداری منطقه از حمل و نقل هوایی	
عدم برخورداری منطقه از حمل و نقل ریلی	
عدم وجود دفاتر خدمات مسافرتی و جهانگردی	
کمبود افراد آموزش‌دیده و متخصص در مراکز اقامتی و پذیرایی	فرصت‌ها
دسترسی مناسب به بازارهای بزرگ گردشگر فرست	
اهتمام دولت برای توسعه زیرساخت‌ها (در محدوده مناطق نمونه گردشگری)	تهدیدها
توسعه محورهای مواصلاتی پیرامونی	
عدم رونق زیرساخت‌های پیشرفته در منطقه	
کمبود تقاضا برای استفاده از اماکن اقامتی در فصل‌هایی از سال	

منبع: نگارندگان

پرتال جامع علوم انسانی

جدول شماره (۱۱): نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدهای صنعت گردشگری

عوامل گردشگری	
نقاط قوت	برخورداری منطقه از جذابیت های طبیعی
	برخورداری منطقه از جاذبه های تاریخی و فرهنگی
	قابلیت های ژئوتوریستی منطقه طالقان
	قابلیت های منطقه طالقان در جهت جذب ورزشکاران برای فعالیت های ورزشی هم در فصل گرم (صخره نوردی، غارگردی، پیاده روی در کوهستان، دامنه نوردی و ...) و هم در فصل سرد سال (صخره نوردی، یخ نوردی، لوزسواری، اسکی، برف نوردی و ...)
	قابلیت های منطقه برای توسعه فعالیت های آبی و ساحلی در کنار سد طالقان
	مطرح شدن کوهستان طالقان به عنوان یک نگاهتگاه بیلاقی
	جوایی جمعیت و وجود نیروی کار بالقوه در منطقه
	عدم وجود مشکلات و تناقض های فرهنگی و اجتماعی در منطقه
نقاط ضعف	فقدان جاذبه های ویژه گردشگری
	کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در بخش گردشگری
	کمبود تأسیسات و امکانات گردشگری
فرصت ها	مشکلات مربوط به جمع آوری و دفع نامناسب زباله
	نگرش مثبت مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان در زمینه توسعه گردشگری
	وجود تسهیلات بانکی جهت سرمایه گذاری در بخش گردشگری
	نزدیکی منطقه طالقان به مناطق جغرافیایی البرز مرکزی و الموت قزوین
	نزدیکی منطقه طالقان به بازار های بزرگ گردشگر فرست
تهدیدها	شرایط مساعد اقلیمی جهت توسعه فعالیت های متنوع گردشگری
	قرار گرفتن منطقه طالقان در حوزه پرآب رودخانه طالقان (شاهرود)
	وجود بازارهای رقیب در حال توسعه در سطح استان و منطقه
	فصلی بودن گردشگری در سطح شهرستان
	سابقه لرزه خیزی و وجود گسل های شناخته شده در منطقه که دارای لرزه زایی و ایجاد دگر شکلی هستند
خطر وقوع سیل و همچنین پتانسیل بالای منطقه به لحاظ وقوع سایر بلایای طبیعی	

منبع: نگارندگان

جدول شماره (۱۲): ماتریس ارزیابی عوامل خارجی حاکم بر منطقه (EFE)

امتیاز	رتبه	ضریب	عوامل اصلی خارجی
فرصت ها			
۰,۴۵۵	۳,۵	۰,۱۳	نگرش مثبت مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان در زمینه توسعه گردشگری
۰,۳	۳	۰,۱	وجود تسهیلات بانکی جهت سرمایه گذاری در بخش گردشگری
۰,۳	۳	۰,۱	قرار گرفتن منطقه طالقان در نزدیکی مناطق جغرافیایی البرز مرکزی و الموت قزوین
۰,۳۳	۳	۰,۱۱	نزدیکی منطقه طالقان به بازار های بزرگ گردشگر فرست
۰,۳	۳	۰,۱	شرایط مساعد اقلیمی جهت توسعه فعالیت های متنوع گردشگری
۰,۲	۲,۵	۰,۰۸	قرار گرفتن منطقه طالقان در حوزه پرآب رودخانه طالقان (شاهرود)
۰,۲	۲,۵	۰,۰۸	نزدیکی منطقه به دریاچه سد طالقان
تهدید ها			
۰,۱۲	۱,۵	۰,۰۸	وجود بازارهای رقیب در حال توسعه در سطح استان و منطقه
۰,۱۲	۱,۵	۰,۰۸	فصلی بودن گردشگری در سطح منطقه
۰,۱۰۵	۱,۵	۰,۰۷	سابقه لرزه خیزی و وجود گسل های شناخته شده در منطقه که دارای پتانسیل لرزه زایی و ایجاد دگر شکلی هستند
۰,۱۰۵	۱,۵	۰,۰۷	خطر وقوع سیل و همچنین پتانسیل بالای منطقه به لحاظ وقوع سایر بلایای طبیعی
۲,۵۳۵		۱	مجموع

منبع: نگارندگان

مجموع نمره نهایی ۲,۵۳۵ بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی بیانگر این است که فرصت‌های فرا روی منطقه بیشتر از تهدیدات پیرامون آن بوده و در نتیجه استراتژی‌های کلان برای این منطقه باید به گونه‌ای تدوین شود که بتوان از فرصت‌های محیطی به نحو احسن استفاده نمود.

جدول شماره (۱۳): ماتریس ارزیابی عوامل داخلی حاکم بر منطقه (IFE)

عوامل اصلی داخلی			
امتیاز	رتبه	ضریب	نقاط قوت
۰,۳	۳	۰,۱	S۱ برخورداری منطقه از جذابیت‌های طبیعی
۰,۳	۳	۰,۱	S۲ برخورداری منطقه از جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی
۰,۲۷	۳	۰,۰۹	S۳ قابلیت‌های ژئوتوریستی منطقه طالقان
۰,۳۸۵	۳,۵	۰,۱۱	S۴ قابلیت‌های منطقه طالقان در جهت جذب ورزشکاران برای فعالیت‌های ورزشی هم در فصل گرم (صخره نوردی، غارگردی، پیاده روی در کوهستان، دامنه نوردی و ...) و هم در فصل سرد سال (صخره نوردی، یخ نوردی، لوژسواری، اسکی، برف نوردی و ...)
۰,۳	۳	۰,۱	S۵ قابلیت‌های منطقه برای توسعه فعالیت‌های آبی و ساحلی در کنار سد طالقان
۰,۳۱۵	۳,۵	۰,۰۹	S۶ مطرح شدن کوهستان طالقان به عنوان یک نگاهتگاه بیلابی
۰,۱۷۵	۲,۵	۰,۰۷	S۷ عدم وجود مشکلات و تناقض‌های فرهنگی و اجتماعی در منطقه
۰,۱۷۵	۲,۵	۰,۰۷	S۸ جوانی جمعیت و وجود نیروی کار بالقوه در منطقه
نقاط ضعف			
۰,۱۰۵	۱,۵	۰,۰۷	W۱ فقدان جاذبه‌های ویژه گردشگری
۰,۱۲	۲	۰,۰۶	W۲ کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در بخش گردشگری
۰,۱۲	۱,۵	۰,۰۸	W۳ کمبود تأسیسات و امکانات گردشگری
۰,۱۲	۲	۰,۰۶	W۴ مشکلات مربوط به جمع آوری و دفع نامناسب زباله

منبع: نگارندگان

مجموع نمره نهایی ۲,۶۸۵ بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی بیانگر آن است که نقاط قوت منطقه از نقاط ضعف آن بیشتر می‌باشد و استراتژی‌های کلان باید به گونه‌ای تدوین شود که بتوان این نقاط ضعف را برطرف نمود.

جدول شماره (۱۴): ماتریس تهدیدات، فرصت ها، نقاط قوت و نقاط ضعف (SWOT)

نقاط قوت - S		نقاط ضعف - W
<p>برخورداری منطقه از جذابیت های طبیعی برخورداری منطقه از جاذبه های تاریخی و فرهنگی قابلیت های ژئوتوریستی منطقه طالقان قابلیت های منطقه طالقان در جهت جذب ورزشکاران برای فعالیت های ورزشی هم در فصل گرم (صخره نوردی، غارگردی، پیاده روی در کوهستان، دامنه نوردی و ...) و هم در فصل سرد سال (صخره نوردی، یخ نوردی، لوژسواری، اسکی، برف نوردی و ...) قابلیت های منطقه برای توسعه فعالیت های آبی و ساحلی در کنار سد طالقان مطرح شدن کوهستان طالقان به عنوان یک نگاهتگاه بیلابی عدم وجود مشکلات و تناقض های فرهنگی و اجتماعی در منطقه جوانی جمعیت و وجود نیروی کار بالقوه در منطقه</p>		<p>فقدان جاذبه های ویژه گردشگری کمبود تأسیسات و امکانات گردشگری کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در بخش گردشگری مشکلات مربوط به جمع آوری و دفع نامناسب زباله</p>
فرصت ها - O	استراتژی های SO	استراتژی های WO
<p>نگرش مثبت مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان در زمینه توسعه گردشگری وجود تسهیلات بانکی جهت سرمایه گذاری در بخش گردشگری قرار گرفتن منطقه طالقان در نزدیکی مناطق جغرافیایی البرز مرکزی و الموت قزوین نزدیکی منطقه طالقان به بازار های بزرگ گردشگر فرست شرایط مساعد اقلیمی جهت توسعه فعالیت های متنوع گردشگری قرار گرفتن منطقه طالقان در حوزه پرآب رودخانه طالقان (شاهرود) نزدیکی منطقه به دریاچه سد طالقان</p>	<p>ساماندهی و توسعه فعالیت های گردشگری مبتنی بر منابع طبیعی و تنوع بخشیدن به فعالیت های گردشگری ورزشی (S1, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S10, S11, S12, S13, S14, S15, S16, S17, S18, S19, S20, S21, S22, S23, S24, S25, S26, S27, S28, S29, S30, S31, S32, S33, S34, S35, S36, S37, S38, S39, S40, S41, S42, S43, S44, S45, S46, S47, S48, S49, S50, S51, S52, S53, S54, S55, S56, S57, S58, S59, S60, S61, S62, S63, S64, S65, S66, S67, S68, S69, S70, S71, S72, S73, S74, S75, S76, S77, S78, S79, S80, S81, S82, S83, S84, S85, S86, S87, S88, S89, S90, S91, S92, S93, S94, S95, S96, S97, S98, S99, S100)</p>	<p>تنوع بخشی به فعالیت های گردشگری و خلق جذابیت های ویژه (W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W15, W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25, W26, W27, W28, W29, W30, W31, W32, W33, W34, W35, W36, W37, W38, W39, W40, W41, W42, W43, W44, W45, W46, W47, W48, W49, W50, W51, W52, W53, W54, W55, W56, W57, W58, W59, W60, W61, W62, W63, W64, W65, W66, W67, W68, W69, W70, W71, W72, W73, W74, W75, W76, W77, W78, W79, W80, W81, W82, W83, W84, W85, W86, W87, W88, W89, W90, W91, W92, W93, W94, W95, W96, W97, W98, W99, W100)</p>
تهدیدات T	استراتژی های ST	استراتژی های WT
<p>وجود بازارهای رقیب در حال توسعه در سطح استان و منطقه فصلی بودن گردشگری در سطح منطقه سابقه لرزه خیزی و وجود گسل های شناخته شده در منطقه که دارای پتانسیل لرزه زایی و ایجاد دگر شکلی هستند خطر وقوع سیل و همچنین پتانسیل بالای منطقه به لحاظ وقوع سایر بلایا</p>	<p>ارائه محصولات مکمل گردشگری با مقاصد رقیب تنوع بخشی به فعالیت های گردشگری در جهت بهره گیری از منابع و جاذبه های گردشگری در طول سال</p>	<p>عدم تنوع بخشی به فعالیت های گردشگری و خلق جذابیت های ویژه عدم بهبود زیرساخت ها و توسعه تسهیلات و خدمات گردشگری</p>

منبع: نگارندگان

- استراتژی‌های SO

ساماندهی و توسعه فعالیت‌های گردشگری مبتنی بر منابع طبیعی شناسایی، ساماندهی و تنوع بخشیدن به فعالیت‌های گردشگری ورزشی؛ توسعه و تنوع بخشی به محصولات گردشگری؛ تأکید بر جذب بازارهای گردشگری طبیعی- اکوتوریستی، ورزشی، تفریحی-علمی و استراحتی- اقامتی.

- استراتژی‌های WO

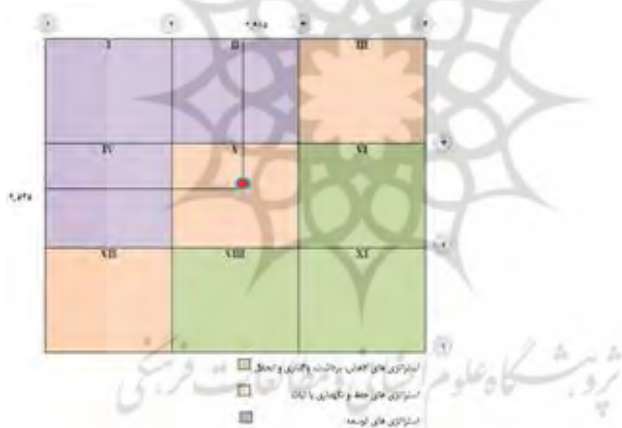
تنوع بخشی به فعالیت‌های گردشگری و خلق جذابیت‌های ویژه؛ بهبود زیرساخت‌ها و توسعه تسهیلات و خدمات گردشگری.

- استراتژی‌های ST

ارائه محصولات مکمل گردشگری با مقاصد رقیب؛ تنوع بخشی به فعالیت‌های گردشگری در جهت بهره‌گیری از منابع و جاذبه‌های گردشگری در طول سال؛

- استراتژی‌های WT

عدم تنوع بخشی به فعالیت‌های گردشگری و خلق جذابیت‌های ویژه؛ عدم بهبود زیرساخت‌ها و توسعه تسهیلات و خدمات گردشگری.

نمودار شماره (۳): ماتریس ارزیابی داخلی و خارجی (IE)

منبع: نگارندگان

همانطور که نمودار شماره (۳) نشان می‌دهد منطقه نمونه گردشگری طالقان در خانه شماره V با مختصات ۲,۵۳۵ ماتریس ارزیابی عوامل خارجی و ۲,۶۸۵ ماتریس ارزیابی عوامل داخلی قرار دارد. بنابراین استراتژی استخراجی محافظه کارانه می‌باشد. البته لازم به ذکر است که با توجه به نزدیکی موقعیت منطقه به خانه‌های استراتژی رشد و توسعه لذا در کنار استراتژی‌های محافظه کارانه به عنوان استراتژی‌های اصلی می‌توان به استراتژی‌های رشد و توسعه نیز توجه داشت و آنها را به کار گرفت.

اولویت اول: استراتژی‌های WO

- تنوع بخشی به فعالیت‌های گردشگری و خلق جذابیت‌های ویژه؛

- بهبود زیرساخت‌ها و توسعه تسهیلات و خدمات گردشگری.

اولویت دوم: استراتژی‌های SO

- ساماندهی و توسعه فعالیت‌های گردشگری مبتنی بر منابع طبیعی و تنوع بخشیدن به

فعالیت‌های گردشگری ورزشی؛

- توسعه و تنوع بخشی به محصولات گردشگری؛

- تأکید بر جذب بازارهای گردشگری طبیعی- اکوتوریستی، ورزشی، تفریحی-علمی و

استراحتی-اقامتی

نتیجه گیری

با توجه به مطالعات انجام شده جهت ارزیابی قابلیت‌های گردشگری شهر طالقان با استفاده از مدل SWOT ظرفیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری حوزه مذکور مشخص و راهبردهایی جهت توسعه‌ی این بخش ارائه گردید. در مجموع می‌توان نتایج بدست آمده را در دو جنبه کمی و کیفی ارائه کرد: نتایج جنبه‌های کمی نقاط قوت؛ ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها با توجه به جدول اولویت‌بندی نهایی عوامل موثر داخلی و خارجی را نشان می‌دهد، از میان نقاط قوت مطالعه شده در حوزه، برخورداری از قابلیت‌های منطقه طالقان در جهت جذب ورزشکاران برای فعالیت‌های ورزشی هم در فصل گرم (صخره نوردی، غارگردی، پیاده روی در کوهستان، دامنه نوردی و ...) و هم در فصل سرد سال (صخره نوردی، یخ نوردی، لوژسواری، اسکی، برف نوردی و ...) و مطرح شدن کوهستان طالقان به عنوان یک نگاهتگاه بیلاقی به عنوان مهمترین نقطه ی قوت جهت توسعه‌ی گردشگری حوزه معرفی گردید که به منظور استفاده‌ی مناسب و بهینه از این منطقه گردشگری بی‌نظیر، نیاز به ساماندهی و تهیه و اجرای طرح‌های گردشگری متناسب با دو نقاط قوت ذکر شده الزامی است. همچنین در بین نقاط ضعف شناخته شده کمبود نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در بخش گردشگری و مشکلات مربوط به جمع آوری و دفع نامناسب زباله به عنوان مهمترین ضعف توسعه گردشگری حوزه بیان گردید که می‌توان با جذب و

سرمایه‌گذاری بخش‌های خصوصی در زمینه نیروی انسانی و نظارت و کنترل مربوط به جمع‌آوری زباله به این دست مشکلات نایل شوند. از میان فرصت‌های بیرونی مطرح، مولفه‌ی نگرش مثبت مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهردر زمینه توسعه گردشگری در اولویت فرصت‌ها قرار داشته است. بدین منظور به وسیله راهکارهای ارائه شده و تسریع در تهیه و اجرای طرح گردشگری حوزه‌ی نمونه می‌توان حداکثر استفاده را از این امتیاز و فرصت مناسب در جهت گردشگری به عمل آورد. علاوه بر این از میان تهدیدهای خارجی، فصلی بودن گردشگری در سطح منطقه- خطر وقوع سیل و همچنین پتانسیل بالای منطقه به لحاظ وقوع سایر بلایای طبیعی- وجود بازارهای رقیب در حال توسعه در سطح استان و منطقه- سابقه لرزه خیزی و وجود گسل‌های شناخته شده در منطقه که دارای پتانسیل لرزه زایی و ایجاد دگر شکلی هستند شناخته شده در حوزه منجر به ارائه راهکارهای محافظه کارانه و با توجه به نزدیکی موقعیت منطقه به خانه‌های استراتژی رشد و توسعه لذا در کنار استراتژی‌های محافظه کارانه به عنوان استراتژی‌های اصلی می‌توان به استراتژی‌های رشد و توسعه نیز توجه داشت و آنها را به کار گرفت. نتایج اصلی تحقیق نشان می‌دهد حوزه‌ی طالقان به لحاظ دارا بودن ظرفیتهای‌های بالقوه و بالفعل گردشگری، به علت تعدد و عمق میزان قوت‌ها و فرصت‌ها ایجاد شده، فاصله‌ی زیادی با شرایط مطلوب یک حوزه‌ی گردشگری ندارد. از این رو پیاده‌سازی استراتژی‌های محافظه کارانه و استراتژی رشد و توسعه در مقطع کنونی مناسب ترین استراتژی برای حرکت به سوی توسعه پایدار گردشگری طالقان پیشنهاد می‌شود این شهر به لحاظ توانمندیهای متعددی که در جهت جذب گردشگر دارد نیازمند به شناخت و ارزیابی اقلیم آسایش با استفاده از روش‌های علمی مورد قبول است تا بطور سیستماتیک تأثیر عناصر اقلیمی بر فعالیت‌های گردشگران را مشخص و پتانسیل‌ها و قابلیت‌های اقلیمی آن مورد استفاده گردشگران، توراپراتورها و برنامه ریزان آژانس‌ها قرار گیرد.

بنابراین در این پژوهش شرایط اقلیمی شهر طالقان از منظر آسایش اقلیمی برای گردشگران براساس شاخص TCI مورد بررسی قرار گرفت این نتیجه حاصل گشت که بهترین ماهها از نظر دارا بودن شرایط آسایشی برای گردشگران ماه may ایده آل و ماه oct عالی و ماه‌های sep, Apr خیلی خوب و ماه‌های mar, june, خوب و ماه‌های feb, july, Aug, Nov, Dec قابل قبول و ماه jan ناچیز حاشیه‌ای می‌باشد.

پیشنهادات

- گردشگری صنعتی چند بعدی است که بایستی در ابعاد مختلف طبیعی، زیست محیطی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، زیر ساختی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد و به‌عنوان یکی از محورهای توسعه، خاص در مباحث و برنامه‌های شهری گنجانده شود.

- گردشگری یکی از نیازهای اساسی جوامع در عصر حاضر و یکی از محرک‌های اصلی اقتصادی و جهانی محسوب می‌شود. انعطاف‌پذیری و چشم انداز روشن و رشد سریع این صنعت، توجهی جدی و برخوردی علمی برای بهره‌گیری از پتانسیلهای آن را طلب می‌کند.

-جاذبه های گردشگری به صورت منفرد، قابلیت جذب گردشگر در سطح وسیع را ندارد، لیکن ساماندهی آنها در ارتباط با یکدیگر می‌تواند به کارآیی بیشتر در جذب گردشگر کمک شایانی کند.

-توجه به عامل زمان در تعیین تقویم گردشگر برای شهرها از منظر ارائه گردشگری خاص و متناسب با آن.

منابع:

- ابراهیمی، ناصر، (۱۳۸۴)، ارزیابی اقلیم برای توریسم سردشت، پایان نامه کارشناسی ارشد اقلیم شناسی، محمدی، حسین، دانشگاه تهران، گروه جغرافیا.
- اسماعیلی، رضا، صابر حقیقت، اکرم، ملبوسی، شراره، (۱۳۸۹) ارزیابی شرایط اقلیم آسایش بندر چابهار در جهت توسعه گردشگری، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین المللی جغرافیدانان جهان اسلام ایران - زاهدان.
- تقوایی، مسعود، احسانی، غلامحسین، صفر آبادی، اعظم، (۱۳۸۸) نقش وجایگاه برنامه‌ریزی چند بعدی در توسعه توریسم و اکوتوریسم مطالعه موردی خرو طبس، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره مسلسل ۳۵، شماره ۳.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، مهدوی، داود، (۱۳۸۵)، راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT: دهستان لواسان کوچک، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۲.
- زمردیان، محمد جعفر، (۱۳۸۲) زیرساخت‌های ژئومورفولوژی طبیعت گردی ایران - جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای - دانشگاه فردوسی مشهد شماره ۱.
- شکیب، علیرضا، (۱۳۸۲) نگرشی بر داده‌های مختلف اقلیمی در صنعت توریسم، همایش علمی و پژوهشی منطقه‌ای جغرافیا و توریسم دانشگاه آزاد واحد نوشهر، چالوس.
- شمس الدینی، علی، (۱۳۸۹)، گردشگری روستایی راهکاری برای توسعه روستایی، نمونه موردی روستای فهلیان - مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۱. صص ۹۵-۱۰۷.
- علیزاده، کتابون، (۱۳۸۲)، تاثیر حضور گردشگران بر منابع زیست محیطی در بخش طرقله مشهد، تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴۴. صص ۷۰-۵۵.
- فانی ثانی، فیروزه (۱۳۸۲) بررسی اکوتوریسم در مناطق حفاظت شده استان مازندران مطالعه موردی خشکه داران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی گروه محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس.
- گندمکار، امیر، (۱۳۸۹) برآورد و تحلیل شاخص‌های اقلیم گردشگری در شهرستان سمیرم با استفاده از مدل tci - فصل‌نامه جغرافیای طبیعی سال سوم، شماره ۸. صص ۹۹-۱۱۰.
- گوهریان، محمد ابراهیم و کتابچی، محمد مهدی (۱۳۸۴)، گردشگری بین المللی، تهران چاپ اول.
- مبینی، محمدحسین، (۱۳۸۲)، بررسی و ارزیابی پدیده‌های جاذب گردشگر، اکوتوریسم استان یزد پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- نصیری‌زاده، حمیدرضا و توتونچی، جلیل (۱۳۸۲) جهانگردی و اشتغال، سمینار بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران تهران، سازمان ایرانگردی و جهانگردی
- نوری، هدایت الله، نوروزی آوارگانی، اصغر، (۱۳۸۶)، ارزیابی توان محیطی برای توسعه توریسم در دهستان چغاخور، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، جلد ۲۲، شماره ۱، اصفهان، صص ۲۹-۱۳.

- Choi-S.Hwan (۲۰۰۳) Measurement of Sustainable Development progress for Managing Community Tourism, Dissertation for PHD) Texas A & M University, p. ۷۷.
- Hawkes, S., & Williams, P, ۱۹۹۳, From principles to practice: A casebook of best environmental practice in tourism. Burnaby, BC: Centre for Tourism policy
- Hunter, C, & H. Green, ۱۹۹۵, Tourism and the environment: A sustainable relationship? London and New York:
- Jurowski, C., Uysal, M. & Williams, D. R. (۱۹۹۷). A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism. Journal of tourism research. ۳۶ (۲), ۳-۱۱
- Jenkins, C.L, (۱۹۹۱), Tourism development strategies, In L. Lickerish (ed.) Developing Tourism Destinations
- Kajanus, J., Jyrki kangas, Mikko Kurttila, (۲۰۰۴). The use of value focused thinking and the a ' WOT hybrid method in tourism management, Tourism Management, Vol۲۵, ۴۹۹-۵۰۶
- Kajanus, M. (۲۰۰۱). Strategy and innovation model for the entrepreneurial forest owner. Academic Dissertation in forest planning, University of Joensuu.
- McArthur, S. and Hall, C.M. (۱۹۹۳) Strategic planning for visitor heritage management: integrating people and places through participation. Oxford University press. Auckland.
- Mieczkowski, Z (۱۹۸۵) The tourism climatic index a method of evaluation of world climates for tourism " Canadian Geographer ۲۹ (۳)
- Mc Kercher, B. (۱۹۹۳), " Some Fundamental Truths about tourism: understanding tourism social and environmental impacts". Journal of Sustainable Tourism
- Oppermann, M. and Chon, K, (۱۹۹۷), Tourism in Developing Countries, London, International Thomson Business Press.
- Paoageorgiou, K and Brotherton. (۱۹۹۹), "A management planning framework based on ecological, perceptual and economic carrying capacity: the case study of Vicos- Aonos national park". Greece, Journal of Environmental management, ۵۶, ۲
- Unwto-۲۰۰۸- World Tourism barometer-volume۶-number۲- Madrid:united nations world World Tourism, Organization.madrid.spain
- World Tourist Organization (WTO), ۱۹۹۸- Tourism ۲۰۲۰ vision WTO publications unit. World Tourism Organization.madrid.spain
- World Tourist Organization ۱۹۹۹—Tourism highlights ۱۹۹۹ WTO publications unit. World Tourism Organization.madrid.spain

